

MC
111.729

CSUDA  VILÁG

CSUDÁLATOS PÓKOK









CSUDA  VILÁG

CSUDÁLATOS

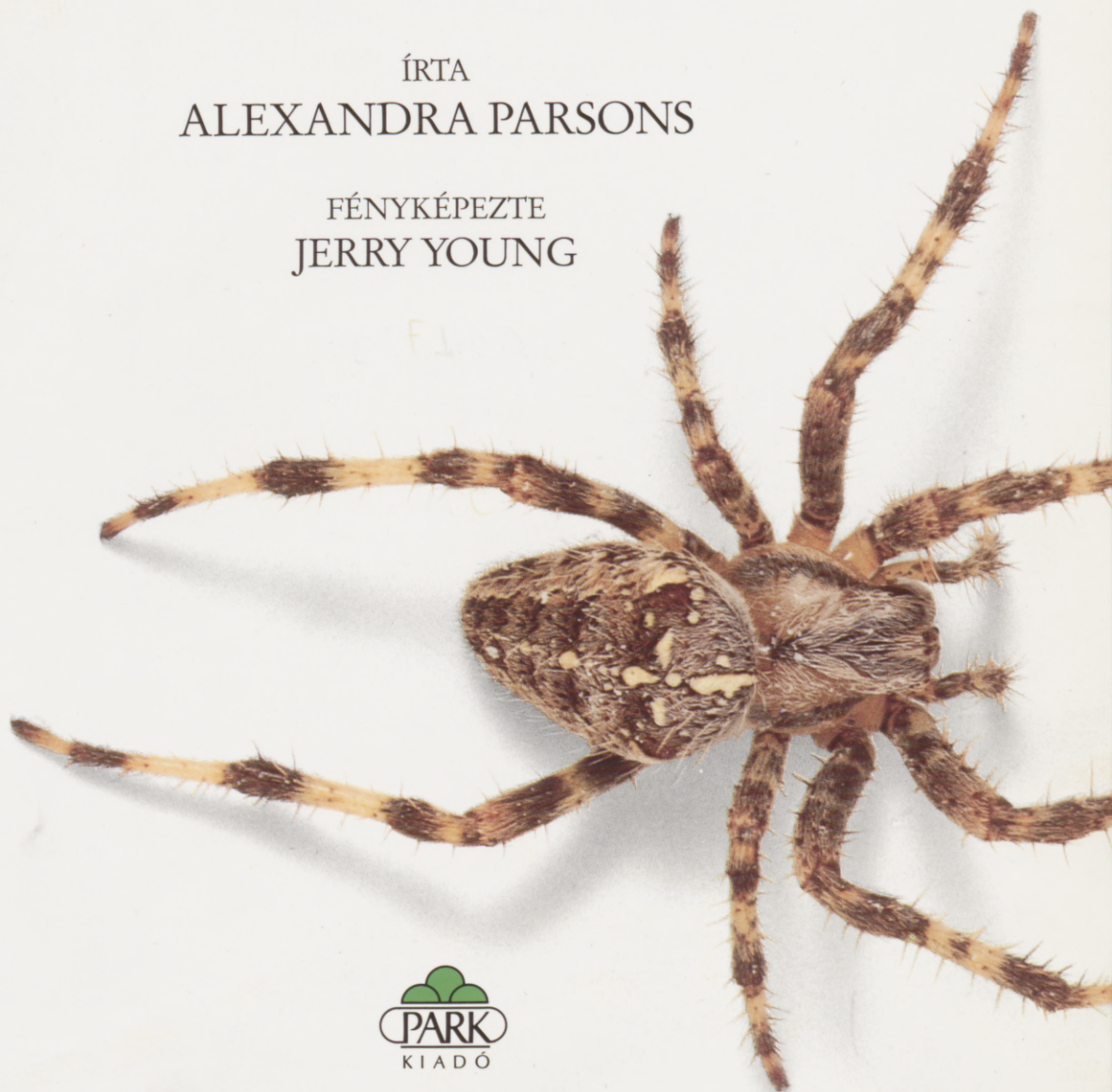
PÓKOK

ÍRTA

ALEXANDRA PARSONS

FÉNYKÉPEZTE

JERRY YOUNG




PARK
KIADÓ

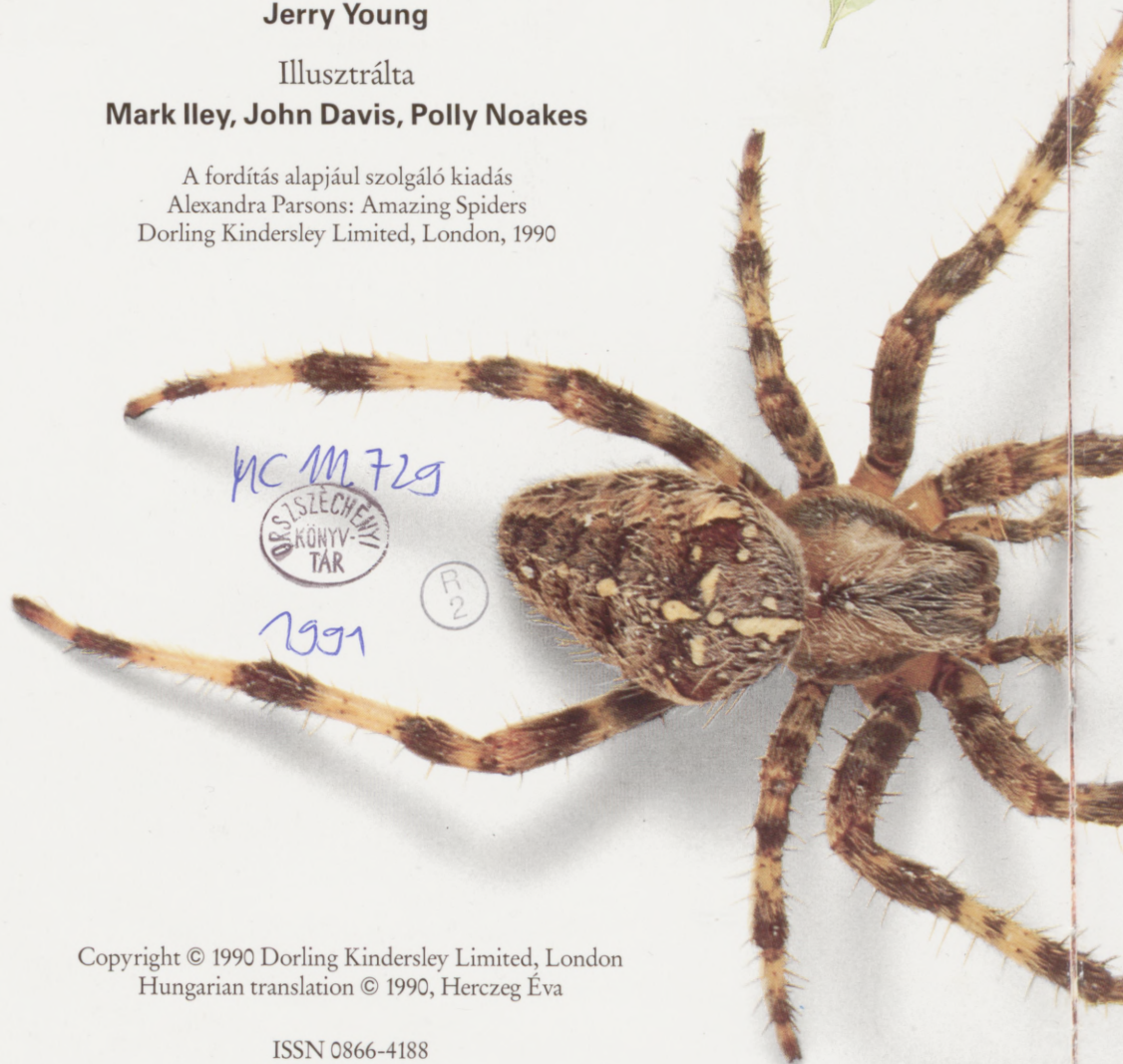
Fordította
Herczeg Éva

A magyar kiadást szakmailag ellenőrizte
Dr. Vojnits András

Fényképezte
Jerry Young

Illusztrálta
Mark Iley, John Davis, Polly Noakes

A fordítás alapjául szolgáló kiadás
Alexandra Parsons: Amazing Spiders
Dorling Kindersley Limited, London, 1990



MC M 729



1991



Copyright © 1990 Dorling Kindersley Limited, London
Hungarian translation © 1990, Herczeg Éva

ISSN 0866-4188
ISBN 963 7970 39 8

Magyar kiadás © 1991, Park Könyvkiadó, Budapest
Szerkesztette: Osváth Judit
Műszaki szerkesztő: Mező Zsuzsa
Készült a Kner Nyomdában, Békéscsabán

Tartalom



Milyenek a pókok? 8



Nyolclábú barátaink 10

Szörös óriáspókok 12

Vízipókok 14

Krampusz a dobozban 16

Ugrók és köpködők 18

A különcök 20

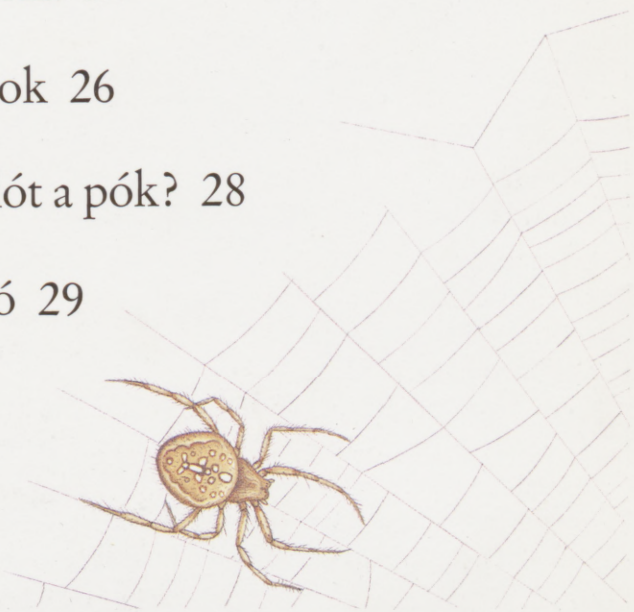
Fekete és halálos 22

A halál torka 24

A takácsok 26

Hogyan sző hálót a pók? 28

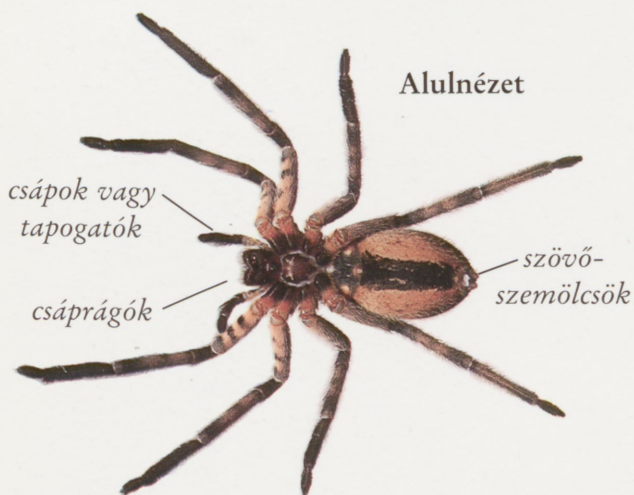
Mutató 29



Milyenek a pókok?



Hozzávetőleg 30 000 különböző pókfaj él a földön. Ijesztő a külsejük, de a legtöbbjük az emberre ártalmatlan. Azzal pedig, hogy a pók igen sok rovarot fogyaszt el, fontos szerepet játszik a természet egyensúlyában.



De csúnyán eszik!

A pók állatokat öl meg és fal fel. Áldozatait, amelyek rendszerint rovarok, félelmetes rágóival kapja el és tartja fogva, majd zsákmányára erős emésztőnedvet bocsát ki. Ez feloldja a rovar belsejét, és a pók kiszívja az ehető tartalmat.



Szegény Arakhné!

A pók az ízeltlábúak, *Arachnoidea* nevű osztályába tartozik, amely egy mondabeli görög lány, Arakhné után kapta a nevét. A lány szövőversenyen legyőzte Athéné istennőt, mire az istennő olyan haragra gerjedt, hogy Arakhné öngyilkos lett. Athéné megsajnálta és pókká változtatta a halott Arakhnét, aki ettől kezdve állandóan szőhetett.

A póknak nyolc lába van, s mindegyiken hat íz – ez összesen 48 térd!

A póknak nincsenek csontjai – belső szerveit a kutikulának nevezett kemény bőrréteg védi.

Kémlelő szemek

Nekünk két szemünk van, a póknak két sorban négy-négy. Vagyis nyolcszemű.



szövőszemölcsből eredő finom selyemszál

szövőszemölcs



A pók rokkája

A pók szövőszemölcsnek nevezett parányi szervekkel fonja a selymfonalat. A selyem kezdetben ragacos folyadék, mely a levegőn megszilárdul és vékony, de nagyon erős fonallá alakul.

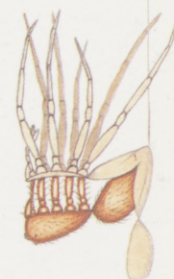
A póktest két fő része: elöl az egybeforrott fej és tor (ez a fejtor), hátul a potroh.

Tapadó lábak

Sok pók a falon, sőt a mennyezenen is tud járni, mivel a lábain különleges tapadó párnácskák vannak.

Kibújik a bőréből

Amint a pók növekszik, sőt kültakarója, a bőre egyre szűkebb lesz. Végül az egészet levedli; a bőr először a hátán reped fel, majd a lábait is kihúzza.



Nyolclábú barátaink



A két leggyakoribb pókfaj a házi zugpók és a közönséges keresztspók. Ha meglátod, ne öld meg! Hasznos a ház körül, s a kertet megszabadítja a rovaroktól.



A közepe ragadós

A keresztspók gyönyörű, spirálisan felépített hálót sző, ezzel fogja meg a repülő rovarokat. A háló közepe különleges, ragadós selyemből készül, ezért a berepülő rovarok nem tudnak kiszabadulni.

Hamm!

A földön sok milliárd pók él. Ha az év minden napján minden egyes pók csak egyetlen rovart enne, és ezeket a rovarokat felhalmoznánk, a súlyuk többet nyomna, mint 50 millió emberé!



A nagy tapogatók a háló minden rezdülésére roppant érzékenyek.

A közönséges keresztspók szemei közül kettő a feje tetején van.

Tökéletes háziállat

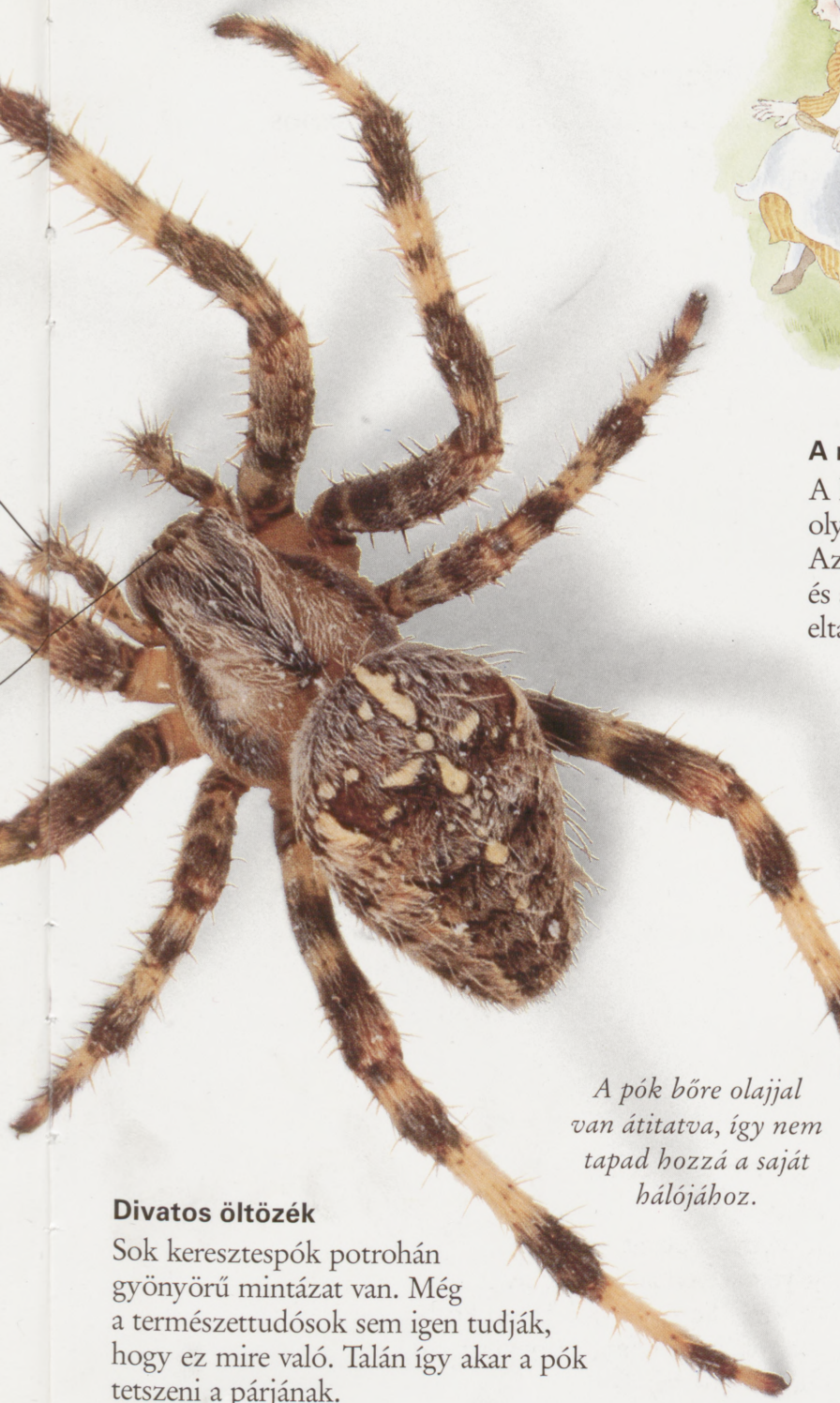
A házipók pompás hobbiállat. Nem kell túl gyakran etetni – naponta egy légy bőségesen elegendő. Vízre is szüksége van; adj neki egy nedves szivacsot, hogy azt szívogathassa.



Anyuka szoknyáján

Néhány pók nősténye a petéit selymekokonba zárja. Ezeket magával hordja, s miközben körbe szaladgál a hálóján, a potrohán ott függ a selymekokon.





Divatos öltözék

Sok keresztspók potrohán gyönyörű mintázat van. Még a természettudósok sem igen tudják, hogy ez mire való. Talán így akar a pók tetszeni a párjának.

A pók bőre olajjal van átitatva, így nem tapad hozzá a saját hálójához.



Képzeld csak!

Élt egyszer egy kislány, Mónika. Édesapja pókszakértő volt, és ha Mónika megbetegedett, darált pókot etetett vele. Kétszáz évvel ezelőtt így kúrálták a meghűlést!

A rendetlen pók

A házipók csúnyán eszik. A hálója meg olyan, mint egy maszatos kis függőágy. Az ehetetlen rovardarabkákat kiköpi, és arra vár, hogy valaki más majd eltakarítja.



Leginkább a fürdőkádban találhatsz házipókot – azért megy oda, mert szomjas.

Szőrös óriáspókok



A chilei vöröslábú madárpók egyike a föld legnagyobb és legszőrösebb pókjainak. Olyan nagy, hogy megeszi az egeret, sőt a kisebb madarakat is.

Látás és tapintás

Bár a póknak egy sor szeme van, a legtöbb mégsem lát jól. Lábain és tapogatóin nagyon érzékeny szőrök vannak, és inkább ezekkel tájékozódik.



A tarantella

Nem minden nagy és szőrös pók tarantella. A valódi tarantella Olaszországból származó nagy és mérges pók. A régiek azt hitték, hogy a pók marását csak a tánc gyógyítja. Azóta ezt a táncot tarantellának nevezik.

Szúr a szőr

Ez a pók, ha megtámadják, kitépi a hátán lévő szúrós szőrszálakat és az ellenségre hajigálja.



Brrr!

Araknofóbiának nevezik, amikor valaki a pók látásától halálra rémül.





Erős lábaival
lyukakat ás

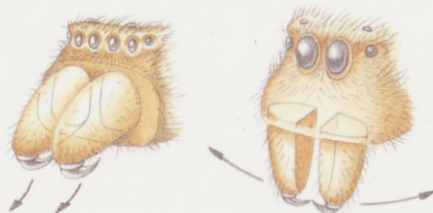
Kicsik és nagyok

A föld legkisebb pókja a csendes-óceáni Szamoa szigetén él. Olyan apró, hogy jó lenne pontnak a mondat végére. A legnagyobb pók Dél-Amerika őserdeiben bujkál. Kinyújtott lábakkal 25 cm hosszú, vagyis akkora, mint egy lapostányér.



Mennyi egy „póköltő”?

Némelyik nőstény tarantella 25 évig is él. A legtöbb hím 9-10 éves korában elpusztul. (A sírkő felirata: SZAKADT FONÁL)



A legtöbb pók hímje kisebb testű, mint a nőstény, de a lábaik egyforma hosszúak.

Milyenek a csáprágók?

Amikor megragadja a zsákmányt, a legtöbb pók csáprágói harapófogóként zárulnak össze. De a nagy pókok, mint a tarantella csáprágói lefelé irányulnak s ledöfik az áldozatot.

Vízipókok



A vízben vagy a víz felszínén élő póknak is szüksége van levegőre. Van vízipók, amelyik légbuborékokat gyűjt össze, víz alatti szövedékében, ebben él és itt rakja le petéit.

A búvárharang

A búvárpók a víz alatt harang alakú szövedéket sző. A harangot légbuborékokkal tölti meg és kiköti egy vízinövényhez.

Ez a légszák a pók víz alatti otthona.



A szegélyes vidrapók sötét testének oldalát halvány sávok díszítik.

Utántöltés

Amikor a víz alatti háló kezd kiürülni, a szorgalmas búvárpók a felszínre emelkedik, és a testét borító szőrökkel apró buborékokat ejt csapdába. Ezután villámgyorsan lemerül, és a háló belsejében kiereszti a buborékokat.



Mint a legtöbb póknak, a szegélyes vidrapók lábainak végén is apró karmocskák vannak.





A fortélyos vidrapók

Ez a pók a vízparton él. Meglehetősen természetes, mégis tud a vízben járni, és nem merül el. Szétterpeszti lábait, és gyors, de óvatos léptekkel halad.

Új ruha

Akár a többi pók, a vidrapók is levedli szűk bőrét. Amikor a megnövekedett pók kimászik a régi bőrből, a kutikulából, testét már új, de még lágy bőr fedi. Miután lerázta a régi kutikulát, néhány órára kiül a napra, míg az új bőr meg nem keményedik.



Új láb

Ha a pók elveszíti az egyik lábát (és ez gyakran megesik), egyszerűen újat növeszt.



A nagy ho-ho-horgász

A mocsári pók a víz felszínén él, ahol a fürge cselléket fogdossa és eszi. Lábaival a vízben pancsol, ezzel csalogatja a zsákmányt. Amikor a gyanútlan hal a felszínre úszik, a pók lecsap és megragadja rágóival.



Krampusz a dobozban

Az aknászpók és a torzspók üregekben él, és selyemből csapdát készít a barlangja nyílása elé. Amikor egy ízletes falat kószál arra, a pók, mint a krampusz a dobozból, kiugrik az üregből.

Csapóajtó

Az aknászpók ideje java részét föld alatti üregében tölti, és arra vár, hogy egy rovar megközelítse az ajtót.



Összkomfort

Némelyik aknászpók több „szobát” ás ki az üregében. Az egyik lesz az étkező, a másik a gyerekszoba, egy pedig óvóhely, áradás esetére.

Ennek a póknak a fejtorát fénylő páncélzat fedi; ez védi a belső szerveket. A bársonyos potroh sokkal lágyabb.

Szomszédság

A lyukakban élő pók, mint amilyen az aknászpók is, egymagában él üregében. Több pók is élhet egymás közelében, de nem azért, mintha szomszédságra vágyrna, hanem mert az adott területen könnyű üreget ásni.





Teli a kamra

Ha a pók olyankor fog rovar, amikor nem éhes, nem öli meg, hanem elkábítja és selyembe göngyöli. Így azután jó falat várja, ha megéhezik.



Beépített dugó

Egy aknászpók faj potroha a rakéták orr-részéhez hasonlít. Ha üldözik, beugrik az üregébe, és lapos fenekű, kemény potrohával bedugaszolja a bejáratot.



Az aknászpók főleg meleg éghajlaton, a trópusi övezetben található – ez itt az Egyesült Államok déli részén él.



Selyembörtön

A nőstény folyosós torzspók az üregéből kitüremkedő selyemburokban él. Ha egy rovar erre a csapdára téved, a pók kinyitja az „erszényt”, és az áldozat a rágói közé pottyan.

Ugrók és köpködők

Nem mindegyik pók fogja hálójával a zsákmányát. Van, amelyik ráugrik áldozatára, mások meg ragadós és mérgező hálót fecskendeznek ki.



*Az ugrópók lábai
rövidek, de nagyon-nagyon
erősek.*

Micsoda izmok!

Az ugrópók negyvenszer
akkorát ugrik, mint amennyi
a testhossza.

Biztonsági kötél

Az ugrópók úgy vadászik a rovarokra,
mint macska az egérré. De mielőtt
a zsákmányára ugrana, selyemfonállal
a talajhoz pányvázza
magát.



Lassan, de biztosan

A „köpködő” csupaszpók nagyon lassan mozog, mégis
elfogja a gyorsan repülő legyet. Mérgező és ragacosos hálót
lővell rá, és szinte a földhöz szögezi.



A magasugró

Ugrópókok az egész földön találhatók, Európától az Amazonasig. Egy ugrópók faj a Föld legmagasabb hegye, a Mount Everest csúcsa közelében él. Ez a szőrös példány Egyiptomból való.

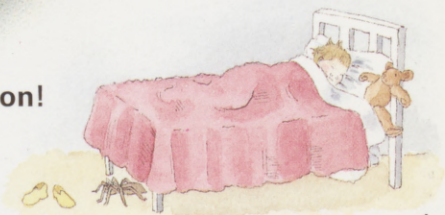
Nézz a lábad elé!

Az ugrópók a többi pókhoz képest nagyon jól lát. Két óriási szeme van a homlokán, négy a feje tetején, és egy-egy kétoldalt. Moccantania is alig kell a fejét, hogy minden irányba lásson.



Legjobb otthon!

A köpködő csupaszpók kerüli a friss levegőt, a kertben sem szeret játszani. Bent a házban, az emberhez közel érzi jól magát.



A különcök

Sok pók szeret a maga feje után menni. Némelyik evés közben nagyon válogat, mások meg eléggé alattomos módon ejtik el a zsákmányukat.



Ügyes!

Némelyik karolópók olyan színű virágban él, mint amilyen ő maga. Úgy tesz, mintha ő is virágszirom volna, és mozdulatlanul várja, míg egy rovar éppen a széttárt karjába sétál.

Lasszóval lepkét

A lasszós pók nagyon szereti a molylepkét, s ki is dolgozott egy ötletes módot, hogy elfoghassa. Először különleges illatot bocsát ki, amely odacsalogatja a lepkéket. Ezután egy selyemfonál végéhez ragacsos pamacsot erősít, s mint a kalapácsvető, körbeforgatja a levegőben. Ha a kíváncsi molylepke túl közel repül, egyszer csak hopp! – már hozzá is ragadt.



Egyedül jobb

A pók nem barátkozik. Ha egy dobozba kettőt összezársz, életre-halálra megverekednek.

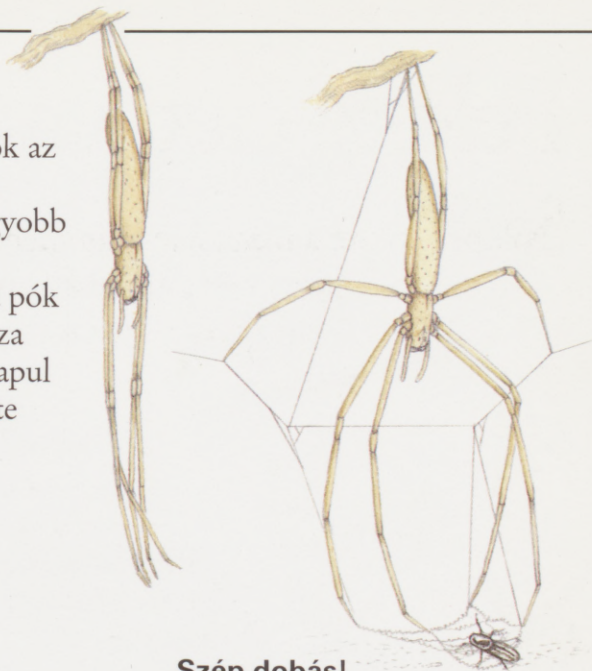




Ennek a karolópóknak ugyan mérgező a csípése, de csak rovarokra halálos, az emberre veszélytelen.

Eleven gally

A hálóvető pók az őserdő fáin él. Némelyik nagyobb állat szívesen megenné, de a pók remekül álcázza magát – ha lelapul egy ágra, szinte lehetetlen észrevenni.



Szép dobás!

A hálóvető pók sajátos módon szerez zsákmányt. Ragadós hálót sző, és ezt elülső lábai között tartja – készen arra, hogy az odavetődő rovarra vesse.



Régiből újat

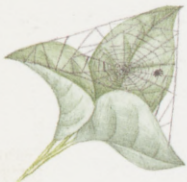
Van, aki minden régi rongyot megőriz. Ilyen pók is akad! Megeszi régi hálóját, majd testében az avított selyem újjá alakul.

Csótányok réme

A banánpók nem a banánt szereti, hanem a banánon élő csótányt! Miért ne alkalmazhatnánk banánpókot csótányirtásra?



Fekete és halálos



A fekete özvegy nevű pók nőstényének csípése halálos lehet. Szerencsére általában elbújik az emberek elől. Csak akkor csíp, ha háborgatják a hálóját.

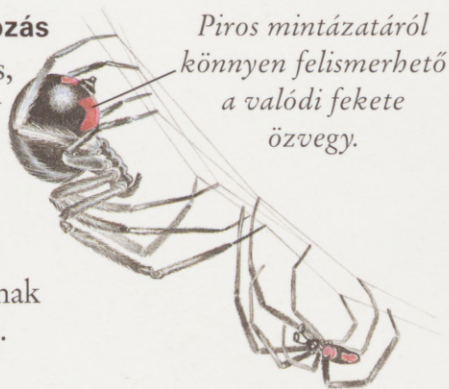


Szélhámos!

Ezt a teljesen ártalmatlan pókot hamis fekete özvegynek nevezik. Éppen olyan, mint a halálos fekete özvegy, csak épp testének alsó részén nincs vörös folt.

Veszedelemes vállalkozás

Kockázatos vállalkozás, amikor a fekete özvegy hímje udvarol a nősténynek. Mivel a hím sokkal kisebb, vigyáznia kell, nehogy a nőstény ízletes rovarnak nézze és felfalja ebédre.



Piros mintázatról könnyen felismerhető a valódi fekete özvegy.

Szívből szívnek

Ha a hím el akarja kerülni, hogy szerelmese felfalja, próbálkozhat ajándékokkal. Megteszi egy hálóba csomagolt friss, finom rovar.



Halálos félénkség

A fekete özvegy félénk kis pók – nem szeret harcolni. De annyira hatásos a mérge, hogy nincs is szüksége rá. Ha egy nagy skorpió vagy gyík kerül a hálójába, nem kell mást tennie, mint belemarni az ellenség lábába, várni, és hipp-hopp: már kész is az ebéd.

Gyermeknevelés

A fekete özvegy a petéket tartalmazó zsákokat egy ágra ragasztja, és megvárja, amíg a peték kikelnek. A pókbábik semmit sem esznek, legfeljebb egymást, amíg úgy meg nem nőnek, hogy saját hálót szőhetnek. 100 pókbábiból legfeljebb 25 marad életben.



A halál torka

Az ausztráliai tölcsérhálós pók egyike a legmérgezőbbeknek. Nagy és fekete; szőrös lába van és óriási csáprágói, amelyek olyan erősek, hogy még a csontot is át tudják döfni.



Mérgező rágók

Az összes pók marása mérgező, egyeseké jobban, másoké kevésbé. Szerencsére a tudósok olyan különleges gyógyszereket készítettek, hogy a súlyosan megmart embereket is meg lehet gyógyítani.



Tyhű, de szívós!

Az a permet, amely más pókokat megöl, a tölcsérhálós pókot legfeljebb feldühíti.



Selyemlepedő

A tölcsérhálós pók a föld alatt, hűvösben és nedvességben él. Barlangját selyemlepedőkkel béleli, és így alussza át a telet.



A világbajnok

A világ legmérgesebb pókja
a braziliai vándorpók.



Kelepce

Bizonyára kitaláltatok, hogy
a tölcsérhálós pók tölcsér alakú
hálót sző. A tölcsér elszűkülő
vége a pók barlangjában
végződik, öblös vége a bejárat
köré feszül. A pók finom,
szertefutó fonalakat is sző, s
ezek nyomában jelzik, ha egy
ízese rovar, béka vagy gyík
sétál arra felé.

*A tölcsérhálós pók
lábain dús a szőrzet,
de testén egyetlen
szőrszál sincs.*

A takácsok

A kerekhálós pók gyönyörű, bonyolult hálót sző. Az ilyen hálót könnyű felismerni: olyan, mint két tartóoszlop közé feszített céltábla.

Tud a pók repülni?

A póknak nincs szárnya, ezért igazából nem tud repülni. Az apró pókokat viszont a szél is elragadhatja. A selyemfonálba mint parányi ejtőernyőbe kapaszkodva a pókok több száz kilométert is utazhatnak a szelek szárnyán.



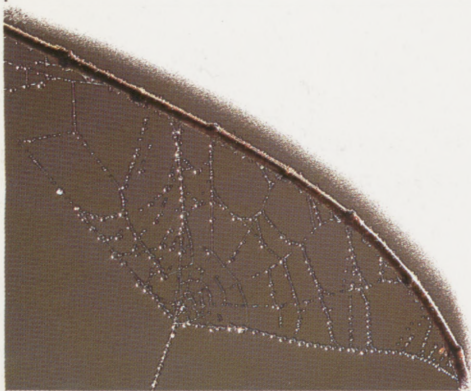
Póksebesség

A föld leggyorsabb pókja 10 másodperc alatt testhosszának a 330-szorosát futja be. Ugyanennyi idő alatt az ember a hosszának csak ötvenszeresét teszi meg.



Selyem vagy acél?

Ha olyan vékony acélsodronyt készítenénk, mint a pók selyemfonala, kitűnne, hogy a selyem háromszor erősebb.



A szakma ifjú mestere

Mindegyik fajta pók jellegzetes hálót sző. Mihelyt a pók kikel a petéből, már tudja, hogyan szőjön meg egy bizonyos fajta hálót, éppen úgy, ahogy születésedkor te is tudtad, hogyan kell sírni és szopni.



A fekete kerekhálós pók a hálója szövéséhez olyan hosszú fonalat használ fel, amely ötvenszer körülézné ezt a könyvet.

Elsősegély

Ha megvágod az ujjad, tegyél tiszta pókhálót a sebre, az elállítja a vérzést, és hamar begyógyul a sérülés.



A pók lábain serték érzékelik a levegő vagy a háló rezgését.



Halászháló

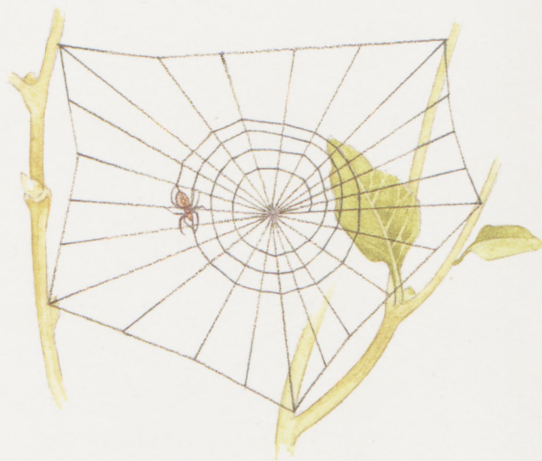
A kötelsodró pók nagyon forró vidékeken él. Olyan vastag és erős a hálója, hogy a bennszülöttek halászhálót készítenek belőle.

Hogyan sző hálót a pók?

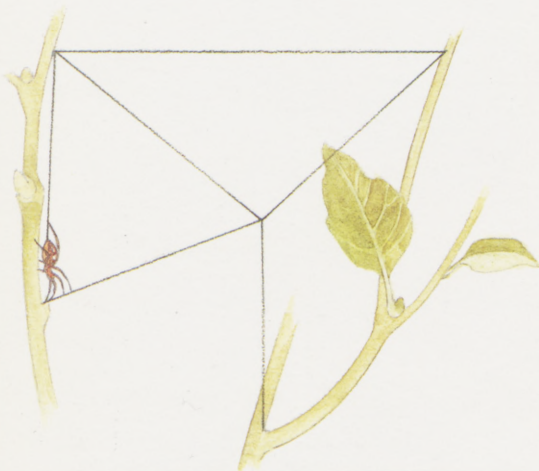
A kerekhálós pók körülbelül egy óra alatt sző meg egy ilyen hálót. A finom selyemszál gyengének látszik, de valójában a pók súlyának a 4000-szeresét is elbírja!



1 Először is két támaszték közé fon egy fonalat – esetleg a szellő is segíti. Ezután másikat fon, és ennek a közepéről lógaszakodik.

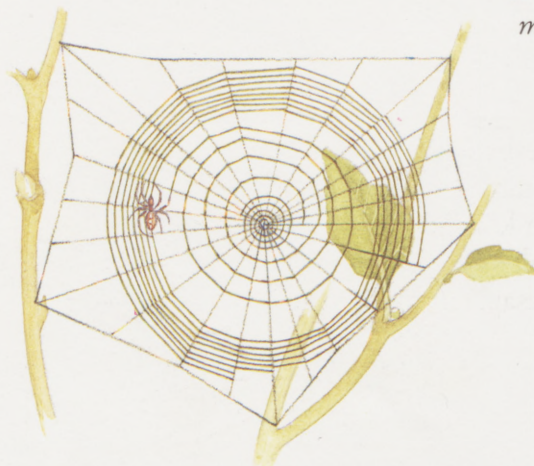


3 Azután csigavonalban körbe-körbe fut, a középpontból fokozatosan kifelé haladva.



2 A következő lépésben egy újabb fonallal Y alakot formál, majd a középpontból a szélek felé haladva szövi a hálót.

4 Végül ugyancsak csigavonalban a szélről visszamegy középre, majd leül és várja, hogy egy rovar arra repüljön.



A póknak állandóan javítgatnia kell sérülékeny hálóját, mert a belerepülő figyelmetlen rovarok minduntalan elszakítják.



Riasztás

A pók gyakran lesben áll – egyik lábát a „jelzőfonalon” tartva. Ha a gyanútlan áldozat a hálóban köt ki, megrezdül a fonal, s a pók azonnal lecsap.



Mutató

aknászpók 16–17

Arakhné 8

Arachnoidea 8

banánpók 21

bőr 9, 11, 15

brazíliai vándorpók 25

búvárpók 14

csáp 8, 12

csáprágó 8, 13, 17, 24

csupaszpók 18

fej 9

fejtor 9, 16

fekete özvegy 22–23

háló 10, 21–22, 25–29

hálóvető pók 21

hamis fekete özvegy 22

házipók 10–11

karolópók 20–21

kerekhálós pók 26–28

kötélsodró pók 27

közönséges keresztspók 10–11

kutikula 9, 15

láb 8, 12, 15, 24

lasszóspók 20

méreg 18, 21, 24

mocsári pók 15

pók: leggyorsabb 26

legkisebb 13

legmérgesebb 25

legnagyobb 25

potroh 9–11, 16–17

selyem 9–10, 21, 26

selyemkokon 10

serte 27

szem 9–10, 19

szőr 1

szövőszemölcs 8–9

tapogató 8, 10, 12

tarantella 12–13

torzspók 16–17

tölcsérhálós pók 24–25

ugrópók 18–19

üregi pók 16

vándorpók 25

vidrapók 14–15

vízipók 14

vörös lábú madárpók 12

2677-3







PÓKOK

Érdekesnél érdekesebb képek különleges pókokról

Láttál-e

már valaha akkora pókot, mint a kezéd?

Néztél-e

már tarantella szemébe – egyszerre mind a nyolcba?

Elgondolkoztál-e

már azon, hogy a pók miért nem ragad bele saját hálójába,
vagy hogy miért halálos a fekete özvegy?

Tudod-e,

hogyan volt egyszer egy kislány, Mónika, aki darált pókot
evett?

Ezekon kívül még sok érdekeset megtudhatsz a könyvből.
Gyönyörű közelképeken és színes rajzokon tárulnak eléd
a **Csudavilág** valódi csodái!

A **Csudavilág** sorozat első négy kötete:
Madarak • Emlősök • Pókok • Kígyók



Ára: 180,- Ft

Ω

CSUDÁLATOS

PÓKOK

